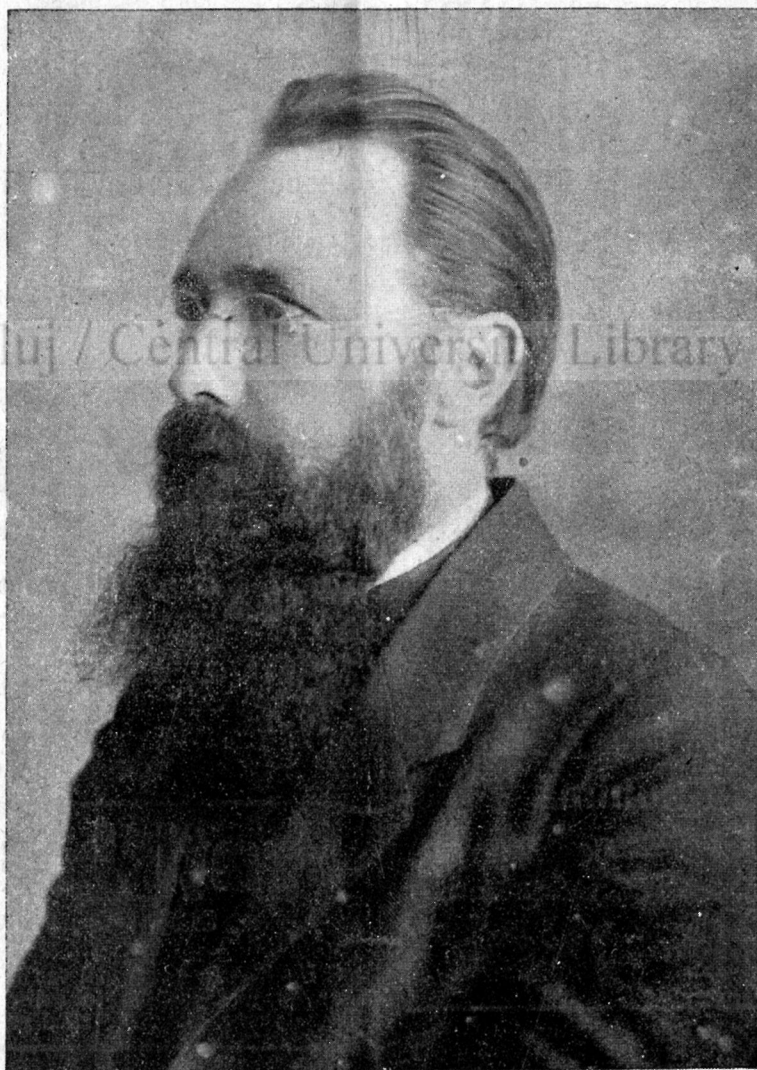

EVOLUTIA

SCRIITORI ARDELENI:

Dr Ion Agârbiceanu.

Foto: Joanovics.

Prețul 5 Lei.

EVOLUȚIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

CUPRINSUL:

Om cu nărav	I. Agârbiceanu	Luna	} Volbură Poiană
Un dor	Ecaterina Pitiș	In zori	
Fluturie	G. Talaz	Noapte (Szép Ernő)	Iustin Ilieșiu
Originea Ardealului	Dr. N. Drăgan	Cuvinte și expresii românești	T. Murășanu
Sonet	T. Murășanu	Toamnă	E. R.
Propaganda Cinematografului	H. P.-Petrescu	Gloria cumpărată	Nina Donos
Insemnări. — Teatru. — Reviste. — Numeroase clisee de actualitate.			

Uzina electrică a orașului sub conducerea soc.

Ganz Cluj, Cal. Reg. Ferdinand No 30.
Palatul Széky. — Telefon 403

Execută instalații electrice și transmisiuni de curent.
La comandă livrează instalații de motoare electrice.
Lampadare și alte materiale pentru inst. permanente

Banca Ardeleana
și Casa de Economie
Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Parfumeria „D'Or”.

Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

Citiți și răspândiți Evoluția!

Croitori de Barbaț și uniform.

Petricaș
& Companiști

Cluj, Strada Memorandului No. 8.

cumpără ^{Aur zdrobit, argint și briliante} pentru **CEL MAIMARE PREȚ**

Juvelarul **GRÜNFELD,**
CALEA REGELE FERDINAND 21.

Frați Joaovics

Cluj, Piața Unirii No. 32.

Cel mai mare și cel mai vechiu atelier pentru fotografie din
Ardeal. Execută acvarele, mări și orice fel de suscepere ori-
când pește zi.

Depot

„Au Bon Gout”

Paris—București. **EUGEN BĂRDOS.**
CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

Om cu nărav.

Bădicul Pavel apropie șazeci de ani. E mărunțel de trup, cu cisme vecinic lustruite ca oglinda cu surtuc de lână albă, cu șerpar înflorit, cu cămașa frumos increțită. E nedespărțit de cărja cumpărată pe bani scumpi la oraș, cărje cu capul de cățel de metal, pe care o răsuțește în toate chipurile printre degete. Ras proaspăt, cu mustața sură rățezată scurt, bădicul e un român curățel, care trage cu ochiul la neveste și la vrăsta aceasta înaintată, și când trage cu ochiul, mustața i-se mișcă sub nas ca o vietate, iar ochii mici, plini de batjocură, îi râd clipe de-arândul, după ce a trecut femeea. Și, după ce ochii lui au încetat să ridă, zimbetul stăruie încă multă vreme în colțul gurii bădicului Pavel.

De când s'a însurat, de când a ajuns între oameni, îi place să fie mereu printre cei mai aleși ai satului. Din neam bun, cu avere bunicică, nici nu i-a fost greu să-și împlinească dorința. Dar cum pe cei mai aleși ai satului îi poți întâlni, mai adeseori și mai mulți la olaltă, la birtul mărgineanului, în odaia anume ținută pentru ei, bădicul Pavel, din tinerețele lui, s'a obicinuit cu vinul bun, pe care mai ales acum, în pragul bătrânețelor, nu-l mai putea părăsi. Dar nici vinul, nici femeile nu erau patima, de pe urma căreia să fi avut de suferit bădicul Pavel. Patima lui era alta: dacă bea un pahar două de vin, încolțea pe toată lumea. Nime nu scăpa de gura lui. Cât ce bea un pahar de vin, ochii lui se încăreau de batjocură, mintea i-se ascuțea, nimic nu scăpa din vedere, și tăia cu vorba ca și o sabie ascuțită.

Era curajos și mândru din fire, dar când bea, era și mai mândru, și nu se da în laturi de-a se amesteca în vorbele lucrurilor celor mai mari. Din pricina asta era certat cu notarul și cu preotul din sat, care erau oaspeți obicinuiți la crășma mărgineanului. Dar, năravul lu nu-l lăsa, cu toată cearta, să nu-i încolțască, să nu-i împungă, de câte ori îi venea bine la socoteală.

N'avea însă plăcere mai mare decât să înțepe pe domniile cei mari, pe domniile de ungur, de câteori se abăteau prin sat. Cu jandarmii care locuiau aici își isprăviseră de mult poveștile. Din pricina lor stătu de trei ori câte cinci săptămâni în temniță, dar se înapoie tot de atâtea ori, și mai dărz, așa că cei cu pene de cocoș începură să se facă a nu mai auzi înțepăturile bădicului Pavel. Pe urmă nu mai avea ce să le spună. Cum de-un șir de ani erau aceiași jandarmi în sat, el le spusese, rând pe rând, la un pahar de vin în crășma mărgineanului, toate buchile.

Numai când se nimerea vr'o inspecție, vr'un su-

UN DOR.

Rămâne-adesori un dor
Uitat în suflet și stingher,
Rămâne 'n urma tuturor
Când toate dorurile pie,
Când dragostile mor.

E-un martor dureros și sfânt
Ca frunza, ce pe-un ram uscat,
Bătută lung și greu de vânt
Mai stă, când altele-au picat
Și s'au făcut pământ.

Ecaterina P. tiș

perior, vr'un jandarm străin, bădicul se aprindea și își scotea pieptul ca un curcan, răsucindu-se mereu în fața lor, bufuind mereu, tușind, trăgând cu ochiul la frunzașii satului înșiruiți pe la mese, până când de-odată, slobozea o vorbă care să-i ardă pe cei nou veniți.

Când veneau prin sat pretorul, primpretorul, sau vr'un slujbaș și mai înalt, bădicul era totdeauna la primărie. Își făcea lucru de unde nu avea, numai pentru a putea fi la ochi cu ei. Simțea o deosebită satisfacție, să treacă drept prin fața lor, când atâția oameni se apropiau de ei cu pălăria în mână, și chiar slujbașii dela primărie, în frunte cu notarul, li se plocnau tot până la pământ.

Bădicul, de pe când făcuse armata la honvezi, stropșa câteva vorbe pe ungurește. Pe acestea le pomenea mereu, în mod bătător la ochi, de câteori era în apropierea slujbașilor veniți în comună pentru inspecții. Așa cam era: curățel îmbrăcat, cu cărja lucie în mână, cu cismele lustruite ca oglinda, cu cele câteva vorbe ungurești, el atrăgea totdeauna băgarea de seamă a domnilor celor mari. Se apropiau de el, îl întrebau binevoitori, de unde știe ungurește, iar bădicul se aprindea, își scotea pieptul, și spunea că-i datoră fiecărui ce aștean să cunoască limba statului. Spunea ca să și-i facă binevoitori, și să prindă vorbă cu el.

— Da! Asta bun! Asta frumos! — îi spune vr'unul pe românește, bătându-l pe umăr.

— Da, bun și frumos, — răspunde bădicul românește ferindu-se de mângâierea slujbașului, — dar aici limba statului e cea românească, iar dumneavoastră boscorodiți de nu vă înțelege nime. Norocul meu că am mai prins câte ceva, dar ceilalți? Li puteți vinde cum vreți, Cine vă înțelege? Și numai Dumnezeu din cer știe de câteori ne veți fi vândut!

Bădicul intra anume cu ei în vorbă ca să le poată spune buchile. Se aprindea, vorbea repede, în

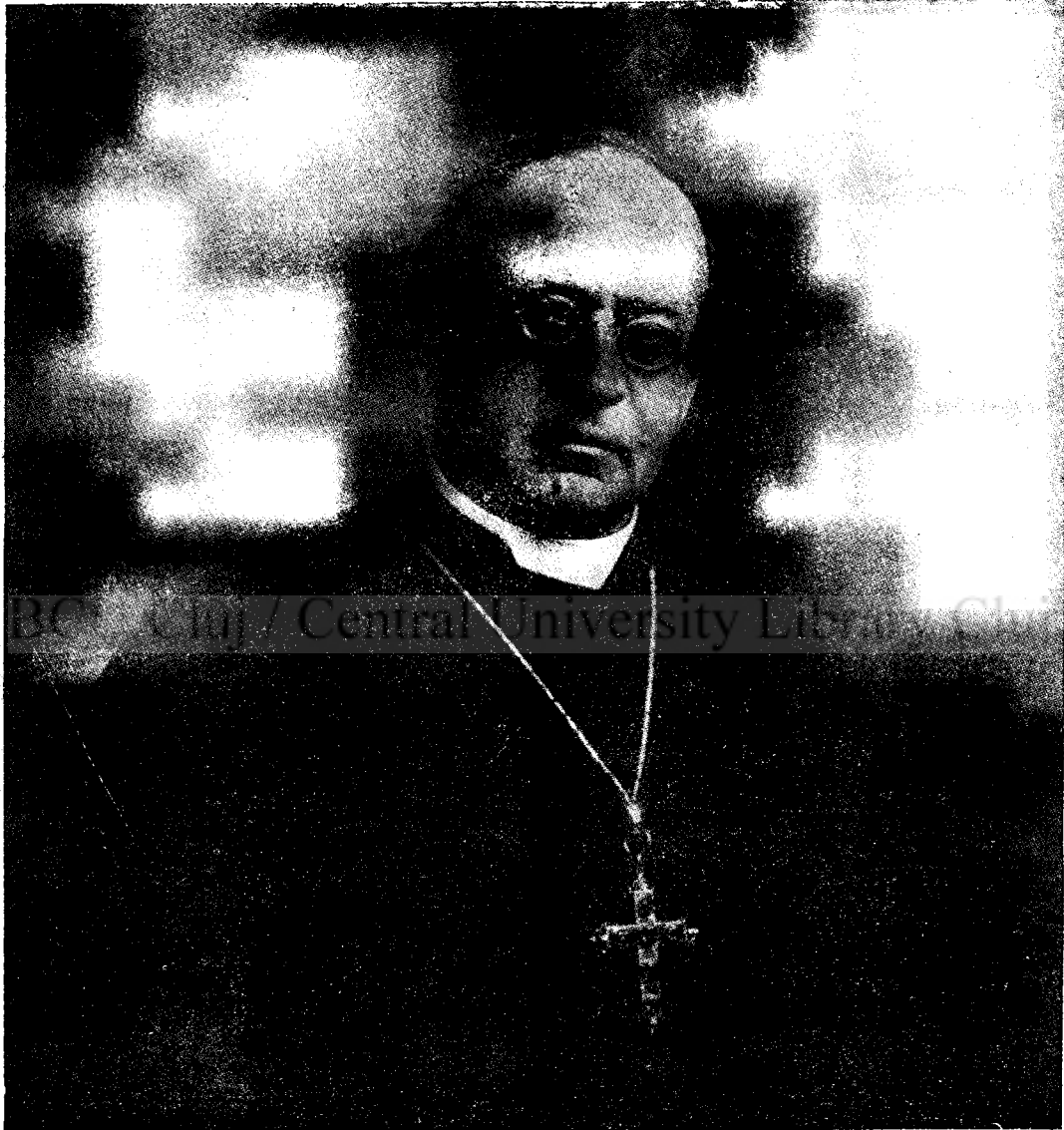
vreme ce-și purta bățul cu cap de câțel printre degete. Trebuia să vină notarul să tâlmăcească: domnii cei străini nu mai înțelegeau nimic din ce le torăia bădicul Pavel.

Și nu odată a infundat, cu săptămânile temnița, pentru năravul acesta al lui. Dar nimic nu-l putu desbăra de el. Ajunse se și în procese de „trădare“, într'un rând cheltui atât încât trebui să-și vândă boii. Nu mergea odată la oraș să nu între în restaurantele, în hotele cele mai de frunte, și să nu sloboadă vorbe

părau de vorbele lui, dar adeseori se aflau oameni cari atunci îl auzeau mai întâi vorbind cu atâta libertate, și aceștia erau totdeauna gata să le sară țandăra. Alții trebuiau să pue vorbă bună pentru bădicul.

Nu e om primejdios, lăsați-l! Troscotă el din gură, dar are inimă bună. Totuși și la bătrânețe mai infundă de câteva ori temnița, iar după ce începu războiul României, nu mai eși din ea.

Drept i-a prorocit nevasta când, la vestea intrării României în războiu, bădicul, beat și de vin și

Papa PIUS al XI, noul cap al bisericii catolice.

pentru cari adeseori în loc să plece seara acasă, se trezea la poliție și de-acolo pe câteva zile în temniță.

Tatăl Bădicului Pavel fusese dascăl în sat, om care trăise revoluția dela patruzeci și opt, și bădicul, de mic copil, avea o mândrie națională pe lângă mândria lui firească, ce nu-i dădea pace să trăiască liniștit. Nu făcea un drum la oraș, nu călătorea odată cu trenul să nu pătimească pe urma năravului său de-a înțepa mereu pe mai marii zilei. Adevărat e, că nu pleca nici odată la drum fără plosca plină, și nu trecea prin oraș fără să nu guste băuturile din birturile cele mai de frunte.

Dela o vreme, mai ales de când începu să îmbătrânească, străinii care îl cunoșteau, nu se mai su-

de bucurie, trecea clătănându-se pe ulițele satului, aruncându-și în vânt pălăria, și chiuind mereu și cântând:

„La arme pentru neam și pentru rege
La arme cei de-un sânge și de-o lege“!

Numai aceste două versuri le știa din imnul lui Iosif, le 'nvățase c'un ceas mai înainte, în crâșma mărgineanului, dela un elev de liceu, care, la masă, între fruntașii satului, în ziua aceea de Sfântă-Mărie, răgușise de atâta cântec.

Bădicul trecea pe uliță cântând cele două versuri cari îi păreau strașnice, chiuia, și-și arunca pălăria în vânt..

Atunci i-a spus nevasta: „Dacă nu te astâmperi nici acum, o pățești pentru toată viața!

— Nu-mi pasă! Mă vor slobozi dorobanții! Vivat!, și bădicul începu să cânte din nou și nu se opri, până în clipa în care doi jandarmi intrară în casă.

După ce-și bătu joc de ei pentru cea din urmă oară, bădicul beat încă, îi urmă, — și dus a fost până la desrobire.

* * *

Ce fericire pentru el când se convinse, la cea dintâi încercare, că nu-i numai un vis, ci-i aievea: se grăbi între cei dintâi la tren, și la gară, când ceru cu glas răsunător biletul în românește, nime nu-l mai înfruntă, ci i-se servi repede biletul! Acasă ajunse odată cu cei dintâi soldați care se întorceau de pe front. Oamenii erau întunecați de tot și veneau plini de ură. Se vorbeau cum vor împărți bucatele din hambarele grofului, cum vor încărca hodrobele evreului din sat într'o căruță, și-l vor pofti la plimbare.

Baritonul N. BRETAN.

Bădicul Pavel avea inima așa de plină de bucurie, încât nu mai încăpea în ea un strop de răutate, uici de ură. Cât ce se convinse că desrobirea noastră nu-i numai un vis, sufletul lui se umplu de milă față de toți acei străini pe urma cărora, și din pricina năravului său, pătimise atâta.

În sat el ajunse în câteva zile în fruntea acelor care erau împotriva jafului, a răsbunării și a nelegiuirilor.

— Ce ne mai trebuie nouă răsbunare, fraților? Noi suntem răsbunați, cu toți strămoșii și pentru toate suferințele! Iar ei sunt pedepsiți destul! Le-ajunge! Nu-i vedeți cum s'au lipit de pământ și tremură? Ce pedeapsă le mai trebuie? Pedeapsa de-acum lii dată: dacă mai vor să rămână printre noi, vor trebui să ne învețe limba, limba statului! De când le-am tot tocat eu la ureche, și nu m'au înțeles.

Aceste și alte vorbe spunea bădicul celor îndârjiți. Avu de pățimit pe urma îndemnului său: într'o noapte îi aprinseră o clae cu fân, și cât pe-acți să-i ardă toată gospodăria. Dar nu-i părea rău: nici o neleguire mai mare nu se petrecu în satul său; jidovul

FLUTURII.

*Urzire de visuri din tainecal duh
Din câmpuri în floare abia ne trezim;
Ca florile albe svârlite 'n văduh,
Și-i toamnă și rostul în lume nu-l știm...*

*Pe valuri de umbră ni-i frig și noptăm
Și n'avem în cale un loc de popas;
Rotim în neștire și vântului dăm
Ce brumă de floare pe-aripi ne-a rămas.*

*Ne perdem și iarăși ne strângem toți cei
Ce'n strugur de floare, un stol am crescut,
Dar umedă-i umbra și 'n picurii ei,
Văduhul ne-apusă, mereu, către lut.*

*Urzire de visuri mai stânse, mai rari...
Și'n clipa din urmă când nu știm de noi,
Murim parcă'n mezul plămădei amari,
Din care vor crește toți mugurii noi...*

G. Talaz.

rămase în sat, pădurile netăiate, numai grâul și porumbul din hambarele grofului se făcură mere-pere.

* * *

De atunci bădicul Pavel care apropie șasezeci de ani, n'are bucurie mai mare decât să stea de vorbă cu slujbașii dela primărie, cu jandarmii. Iar când merge la oraș, cam tot la două săptămâni, cercetează pe rând prăvăliile, oficiile de stat. Intră, stă într'un colț, trage cu urechea, zimbește și iasă mulțumit:

— Iacătă-i că pot învăța cu toții românește dacă vor. Din zi în zi tot mai bine. Dacă vor să trăiască cu noi, ce să facă?

Iar când pe la judecătorie aude vorbind ungurește, juzi sau advocați pe care-i știe români, ori îi știe că pot vorbi românește, bădicul Pavel se apropie tiptil, îi trage de mânecă, încruntă din sprâncene, și zice:

— Să nu fie cu supărare, da-i rușine! Și pentru năravul ăsta bădicul are destui dușmani, deși nu atâția ca pe vremuri, subt Unguri.

I. Agârbiceanu.

Abonați cu „Evoluția” care a-
toții revista „Evoluția” pare cu
colaborarea tuturor scriitorilor mari ardeleni.

ORIGINEA „ARDEALULUI“.

Nu vrem să ne ocupăm aici de toate derivațiile latine, celtice și chiar tracice ale cuvântului *Ardeal* (Lexiconul Budan, Möckesch, Marienescu, Vaillant, N. Densușianu etc.) care pot să aibă la temelie intenții patriotice, dar nu sânt științifice. Vom căuta numai să răspundăm somației Dlui I. Marțianu, dacă

Pălărie de vară.

e cu puțință să ne fi venit numirea din ungurește, ori nu (v. *Evoluția*, II, Nr. 2, p. 4—5), ori mai de grabă avem de o face cu o rămășiță tracă, cu un *Ardalos* pe care Bizantinii îl întrebuințau pentru a numi un teritor (neprecizat anume) în Nord, după cum atestă I. W. Nagel, *Geographische Namenkunde*, Leipzig 1903, p. 12.

Mai întâiu legile fonetice ale limbii noastre se opun derivației din un trac *Ardalos*. Chiar și dacă numele topice sânt ceva mai conservative în dezvoltarea lor fonetică decât apelativele, ele nu se pot substrage legilor fonetice fundamentale ale limbii noastre. Numirile topice latine și trace trebuie să se supună legilor fonetice pentru cuvintele moștenite din epoca de formare primitivă a limbii românești. Astfel, în conformitate cu acestea, din un trac *Ardalos* s final ar fi dispărut, *l* intervocalic s'ar fi schimbat în

r, *a* aton din silaba penultimă s'ar fi prefăcut în *ă*, o aton din silaba ultimă s'ar fi desvoltat în *u* care, scurtându-se cu timpul, ar fi dispărut. Ar trebui deci să avem astăzi **A'rdăr*. În cazul că în *Ardalos* eră accentuată silaba penultimă (*Arda'los*), ar trebui să avem **Ardar*. Și în a est caz, afară de *l* în loc de *r*, de *a* în loc de *ă* în silaba penultimă, n'am putea explica în mod mulțămitor pe *ea* < *a* în silaba ultimă. A doua, din ungurește putem explica foarte bine *Ardealul* atât din punct de vedere lingvistic, cât și istoric.

Originea ungurească a *Ardealului* a admis-o încă Cihac, *Dict. d'êt. daco-romane*, II, 476 (< ung. *Erdély*; mai citează și turc. *Erdel*).

I se alătură apoi Hașdeu care eră preocupat tocmai de găsierea cât mai multor numiri tracice și, cu siguranță, dacă n'ar fi fost absolut convins de originea ungurească a cuvântului, n'ar fi făcut acest lucru în. *Et. Magnum*, II, 1519—1520, unde scrie: „*Ardeal* este din punct în punct maghiarul *Erdély*, care vine la rândul său din *erdő* „silva“. După cum a noastră Țară-Muntenească sau *Muntenie*, „*Alpina*“, se zice în actele latine ungurești din veacul de mijloc: „*Transalpina*“, tot așa în loc de „*Silvania*“ s'a zis atunci „*Trans-silvania*“. Numele curat românesc, înainte de primirea termenului maghiar, cată să fi fost „*Codrul*“, pe care Ungurii, așezându-se în Pannonia, îl tălmăciră prin *Erdély*, iar Românii apoi, uitând originalul lor propriu, numele cel de baștină, s'au mulțumit a împrumută traducerea“.

Și Tiktin, *Dict. rom.—germ.*, fasc. 2, București 1896, p. 90 admite etimologia < ung. „*Erdély* „*Waldland*“, v. *erdő* „*Wald*“ u. Suffix-*ély*“, ca și I. Bogdan în *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, v. I (1413—1508), București 1905, p. 361.

În sfârșit Dl N. Iorga în *Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria*, v. I, București 1915, p. 31 se alătură la aceeași părere: Ardeal — numele vine din ungurescul *Erdély* „pădure“, „pădurea regelui“.

Dar și etimologia ungurească dată în felul arătat mai sus are nevoie de o seamă de îndreptări.

Ardealul se mai numește provincial și *Ardelui* (cu *e* deschis). Dintre aceste două forme cea dintâiu pare a fi cea veche, cea din urmă e mai nouă. Mai ales partea finală a lui *Ardelui* (-*lui*) ne face să credem că aceasta e forma derivată de-a-dreptul din ung. *Erdély*, căci alfel -*e*- s'ar putea explica și ca o dezvoltare normală a unui mai vechiu *ea* > *e*, *A. lege* < *leage* (cu *e* deschis) etc.

De altă parte, deși diftongul -*ea*- din *Ardeal* s'ar putea și din *Erdély* (cf. *fillér* > *fileăr* și *f'ler*, *felhércz* > *feleheărț* și *feleherț*, *gyengés* > *gingaș*), deoarece

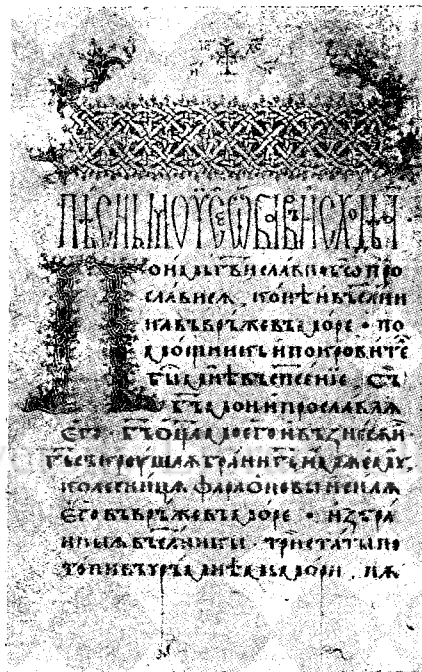
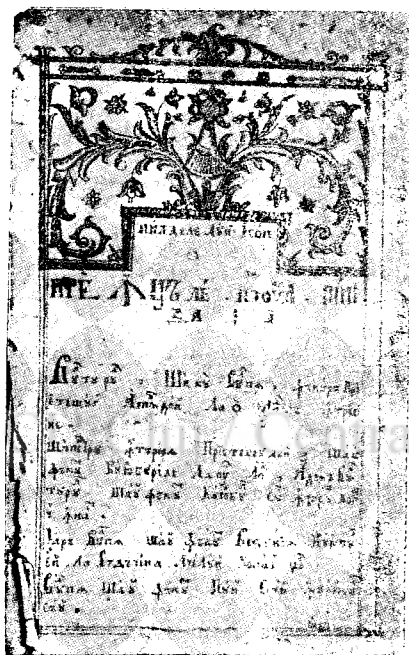
însă aici avem *-l*, nu *-lui*, trebuie să admitem ca etimon al acestuia forma mai veche a lui *Erdély*, anume pe *Erdeel* < *Erdöel* (< *erdöelv*, *erdöelü*) — ținutul de dincolo de pădure s. codru“.

În acest caz nu numai că avem explicația lui *-l* în loc de *-lui*, dar și aceea a lui *-ea-* este mai ușoară, fiindcă *e* unguerească tonic, ori întonat de noi la primirea respectivului cuvânt, a dat în românește de obicei *ea* (cf. *ellen* > *alean*, *beteg* > *beteag*, *kezes* > *chezaș* și *chezeș*, *nem* > *neam*, *hitien* > *hitlean*, *hiclean*, *fitlean*, *ficlean*, *vitlean*, *viclean*, *szekeres* > *sechiraș*, *terhet*, acuzativul lui *terh*, *tereh*, > *tărhet* ș. m. d.).

Formele unguerești *Erdöelü*, *Erdöelv*, *Erdöel*, *Erdeel* (scrise: *Erdewelw*, iar cu sufixul posesiv *-e Erdewelwe*, *Erdewel*, *Herdewel*, *Erdevel*, *Erdeel*) se găsesc în cronicile și documentele latino-ungurești începând

românească și de diaci români. *Ardealul* a ajuns deci în ele prin limba românească.

Faptul că numirea aceasta nu se găsește pe harta de la 1532 a sasului Ioan Honterus n'are nici o importanță. Ea se găsește în acest timp în graiul poporului românesc, ca și în al celui unguerească, cum arată documentele. Cu 50 ani mai târziu o găsim atestată chiar și în una din cele mai vechi tipărituri românești. E vorba de *Paliia* de la Orăștie (1582), în care găsim următoarele două pasaje pomenind numele Ardealului: „Batăru jigmonu Voivodulu ardealului și a țării unguerești, și cu știré și cu voia a toți domnilor mari și sfântici ai ardealului“ (v. Bianu-Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, 93) și „Eu Tordașu Mihaiu alesu Piscupul românilor în ardeal“ (*ibid.*, 95). Evident, avem de a face cu trei forme

Pagini din Isopia Voronțană, descoperită de către d-l LECA MORARIU.

de la 1200 până prin secolul XIV (A. Szarvas-Simonyi, *Magyar Nyelvtörténeti Szótár*, I, 623 și Szamota-Zolnai, *Magyar Oklevél Szótár*, 193). La 1390 întâlnim mai întâiu forma *Erdel*, care se poate ceti și *Erdély*.

O formă dialectală mai nouă, cu *l* sau *ll* în loc de *ly*, n'a putut să intre în limba noastră, deoarece acest fenomen se întâlnește numai în dialectele apusene ale limbii unguerești, iar cu acestea noi n'am avut contact.

Forma mai veche a *Ardealului* așadar a trebuit să intre în limba noastră înainte de 1390.

Aceasta o dovedesc altfel și documentele slavomâne în care întâlnim *Ardealul* încă de la 1432 în formele: *Erudelu* (1432), *Ierudel*, dat *Ardeliu* (1432), *ardelski*, *ardélski* = „ardelenesc“, „al Ardealului“ (1460, 1472, 1478—1479, 1480, 1498, 1507—1508), *Arude[l]skomu* (1498), *erdelski* (1498, 1507—1508, 1508), *[drujava] erdelska ardelska* — „ținut ardelenesc“ (1498), v. I. Bogdan, o. c., p. 49, 50, 51, 102, 103, 110, 145, 215, 216, 223, 224, 225, 226, 273, 279, 361 și 382.

Aceste documente s'au scris, ce e drept slavonește, în limba de cancelarie a țării, dar la o curte

grafice deosebite ale unei singure rostiri: *Ardeal* (A. d. p. „și patru cărți ce se chemă Țrstva“ = „cheamă“, *ibid.*, p. 95).

De-aici încolo numele *Ardealului* se întâlnește tot mai des în vechii noștri scriitori (Ureche, în *Kogălniceanu*, *Letopiseștele țării Moldovii*, I, pe 121; M. Costin în *Let.* I, p. 20; N. Costin în *Let.* II, p. 80, Axente Uricarul în *Let.* II, 153, Amiras în *Let.* II, d. 153, Cantemir, *Hron.* I, 9 și 15, în un fragment geografic publicat în *Arhivul* lui Cipariu, p. 433, ș. a. m. d.).

N'avem nici o pricină patriotică — știința adevărată altfel nici nu cunoaște astfel de pricini — pentru a nu admite etimologia arătată mai sus.

Ely, *elü*, *ei* înseamnă în limba unguerească veche „pars ulterior; entferntere Seite, jenseitige Gegend“ (v. *M. Nyelvtörténeti Szótár*, I, c.), iar *Erdöel* „ținutul de dincolo de pădure sau Codru“. Ungurii au trebuit să fie opriți timp îndelungat dincolo de *Piatra-Craiului* (*Királyhágó*) înaintea codrilor seculari dela hotarele Ardealului, ca să-i deie acestuia această numire.¹⁾ În adevăr înainte de 1074 ei n'au intrat în Ardeal.²⁾

¹ În *-ely* din *Erdély* deci n'avem a face cu sufixul diminutiv *-ély*, cum afirmă Tiktin și cum crede Martianu, nici cu prepozitivul *elö* = „înainte“ sau cu postpozitivele *elé* și *előtt*.

¹ v. Karácsonyi János, *A székelyek eredete és Erdélybe való települése*, Budapest 1905, p. 66.

² v. N. Iorga, o. c., p. 31—32.

Luna

Purtându-și maiestatea în haosul de stele
Tăcuta lună 'ntinde șiraguri de mărgele
Din sânul ei și până în fund adânc de râuri,
Din mal în mal înșiră preu argintate brăuri,
Anină în vârf de ramuri cercei de peatră rară,
Învăluie cu aur pădurea seculară,
Cu dărnicie zvârle în lacuri diamantul.

Dar când în noapte vede cum tremură amantul
La ușă ca să între cu mândra să-și petreacă
S'aruncă 'n iazul morii și-acolo se înecă.

Volbură Poiană.

IN ZORI.

Senină aurora la hotar
Cu sulfiți sparge cerul adormit,
La geam răstoarnă repezi pumni de jar —
Dă foc să ardă cuibul tău iubit.

Întinsă stai în pat imaculat,
Ți-i trupul gol ca un belșug de flori,
Dormi liniștită ca un prunc uitat —
Cu tine arde patul tău în zori.

Volbură Poiană.

„Cetățile“ de pământ și „prisăcile“ (ung. *gyepű*) amintite în deosebite documente, precum și numirile topice *Hotar*, par a indica linia până la care străbătuse stăpânirea ungurească la începutul întinderii ei,¹⁾ ori linia granițelor noastre în epoca dinaintea năvălirii Ungurilor.²⁾ Întru cât „prisăcile“ alcătuiau hotarul despărțitor, ținutul de dincolo de el l-au numit Ungurii: *gyepüeli, gyepüelv, gyepüel* = „terra ultra indagine“ (*M. Nyelvtörténeti Szótár l. c.*). Unde despărțirea o făceau codrii seculari, în Nord-Vest, l-au numit *erdöeli, erdőelv, erdőel*. Numirile topice păstrate (cf. *munții „Codru“*, citați și la Györffy, *o. c.*, p. 18 și 37, unde numirea este evident luată după pădurea care-i acopereă) și mărturiile unor oameni de credință (d. p. scriitorul ungar I. Arany spune că a apucat încă aceste păduri întinse de la Salonta până la Beiuș, ba chiar până în Ardeal, deși și atunci erau destul de pustiite, v. ap. Györffy, *o. c.*, p. 41) dovedesc că în adevăr în ținuturile nord-vestice pe unde au pătruns mai întâiu Ungurii în Ardeal erau păduri foarte mari până în timpurile cele din urmă.³⁾

La fel au numit Ungurii și Muntenia când, în cuceririle lor, au ajuns la zidul de nepătruns al Carpaților: *Havas-elii, -elv, -el* = „ținutul de dincolo de

munții cu zăpadă“, „terra Transalpina“,¹⁾ din care s'a dezvoltat mai târziu *Havasalföld*, și apoi prin etimologie populpră *Havasalföld*.²⁾ Deosebirea e numai că în vreme ce *Ardealului* cucerit într'un timp când barbarizarea nu lăsase decât numiri de „țări“, după văi care toată alcătuiau „Țara-Românească, i-au impus numirea lor, Munteniei libere și conștiente de libertatea sa nu i-a putut-o.

Dar nici Românilor de dincoace de Carpați nu le-au putut impune decât în parte numirea ungurească, anume părții cucerite mai întâiu „dincoace“ pentru noi, iar pentru ei „dincolo“ de codrii care alcătuiau hotarul despărțitor între cele două popoare dușmane (de-a-lungul Crișanei și Munților-Apuseni).

După Karácsonyi, Pauler și Bunea, *Inercare de istoria Românilor până la 1382*, București 1912, care rezumă lucrările celor doi dintâiu, adecă cucerirea Ardealului a ținut timp îndelungat:

„...Ungurii nu au cuprins Ardealul întreg deodată, ci numai treptat în patru răstimpuri, și anume: la începutul veacului al 11-lea, sub Sfântul Ladislau, valea Mureșului și Târnavei-mici, până în munții Săcuimii; la mijlocul veacului al 12-lea, sub Geza II, valea Târnavei-mari, până la Olt și sub Andreiu al II-lea, la începutul veacului al 13-lea, Țara Bârsei și Treiscaunele Săcuimii. (Bunea, *o. c.*, p. 126—127). În adevăr fragmentul geografic din sec. XVII (Cipariu, *l. c.*) zice: „Ardealul nu este țară foarte mare, și numai o parte ce se zice o laturi de ținut cari este despre parte țării ungurești...“.

Simion Dascălul, care pare să fi fost Ardelean, încă spune: „Ardealul este și se chiamă mijlocul țerii, care multe cuprinde în toate părțile, în care stă și

¹ v. Karácsonyi, *o. c.*, p. 66 ș. a. și Dr. Györffy I., *A feketekörös-völgyi magyarság települése*, Budapest 1914, p. 12 ș. u.

² Dr. S. Dragomir, *Câteva urme ale organizației de stat slavo-române în Daco-Romania*, I, p. 9 ș. u., unde se dă întreagă bibliografia chestiunii.

³ Numirea *Olaszfalva* atestată la 1289 pensru actuala *Váradolaszi* (r. *olosig*), ca și *Érolaszi* r. *Oláság* atestată la 1354 și *Olasztelek* (r. *Olaștelec*), lângă Tinăud (Tinód), atestată la 1552, și muntele *Olaszi*, lângă pârâul *Gyepes* (ap. Györffy, *o. c.*, p. 34) dovedește existența Românilor în aceste părți. Nu poate fi vorba adecă de Italiani, căm crede Györffy, ci de *Vlahi*, și e știut că singurul s'avului *Vlahu* a dat în ungurește *oláh*, iar purarul *vlasi* a dat *Olasz*. Forma *Olaszi* ar tă și mi e ident acest lucru.

¹ *M. Nyelvtörténeti Szótár*, l. c.

² Numiri compuse cu acest *el, elv, elii* se mai găsesc în vechia ungurească: *tengerelv* = „transmarinus“, *Terra Keuruelv* în com. Vas, *Gerepelv* în com. Ung, etc. v. *MNySz l. c.*

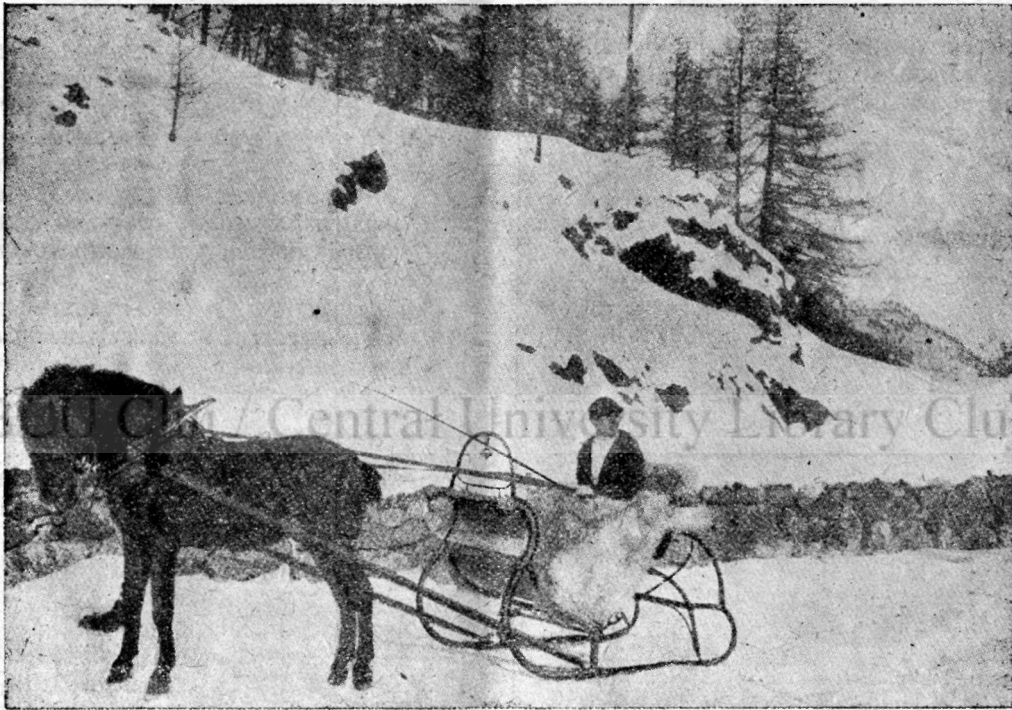
scaunul crăiei, iar pre la marginile ei sânt alte țeri mai mici, carele toate se țin de dânșă și subt ascultarea ei sânt, întâi cumu-i Maramurășul despre țeara Leșească, și țeara *Secuească* despre Moldova, și țeara *Olțului* despre țeara Muntenească, și țeara *Bârsei*, și țeara *Hațagului*, țeara *Oașului*, și sânt și alte hotare multe carele toate ascultă de crăiea Ungurească și se țin de *Ardeal*...“ (Let. I, Append, p. 38).

Hașdeu (o. c. 1518—1519), pornind din poezia populară, constată că în ținuturile de dincoace de Carpați chiar și „în gura poporului, *Ardeal* are un sens cu mult mai restrâns. *Bârșă* sau regiunea Brașovului nu e *Ardeal*; regiunea Făgărașului sau țara *Olțului* iarăși nu e *Ardeal*; de asemenea, nu e *Ardeal* *Hațegul*; nici munții *Abrudului*; cu atât mai puțin *Ungurenii* din *Crișana* și *Bănățenii*. De aceea în literatura poporană din *Transilvania* prin *Ardeal* trebuie

o. c. 1517 și 1518). Dela 1700 încolo împrejurările politice au favorizat întinderea numirii *Ardealului* în sensul indicat de acești cronicari. Astăzi ea este acceptiunea cuvântului admisă de lumea românească cultă.

Numirile *Ardeal* pentru muntele dela S. E. Săliștei, din care izvoarește râul Sibiiul, *Ardeluța* un confluent al Tarcăului (v. Marțianu, *Evoluția*, I. c., p. 4). *Ardelei* „vârf de deal“ și „schit ruinat pe moșia Tarcăul, pl. Bistrița, jud. Neamțu, *Ardelei* „cea mai mare poiană de lângă râul Teleajănu, în comuna Măneciul-Ungureni, pl. Teleajenu, jud. Prahova (v. *Marele Dicționar Geografic*, I, 103—104) se vor explica tot din ung. *Erdő-el*, *Erdő-elv*, *Erdő-elő*. Ele reprezintă etape mai târzii în expansiunea ungurească.

Latineștile *Ultrasilvania* și *Transilvania* nu sânt decât traducerea cuvânt de cuvânt a ungurescului *Erdő-el*, iar *Sălăgiul* < ung. Szilágy — „Ulmet“,

Iarnă în St.-Moritz.

să înțelegem totdeauna numai centrul și iaturea răsăriteană a țării. *Moșii* din apus, mai cu seamă, nu numai că nu se privesc ca făcând parte din *Ardeal*, dar încă își bat joc de *Ardeleni*, bunăoară :

Ardelean cu guba sură,
Ziua doarme, noaptea fură. .

(Abrud).

Balada „Nișa Banului“ :

Eu sânt Nișa Banului
Din țara Ardealului

(Pompiliu, Sibiu, 61).

Doină din Transilvania :

Bate-mi vântul din spre deal,
Vine-mi dor dela Ardeal!

(Iarnik-Barscanu, 200).

Mai întâiu cronicarii moldoveni (Ureche, Costineștii, Cantemir, Axente Uricariul, I. c., și apoi Amiras, I. c.), ca necunosători ai locului, confundă *Ardealul* cu ținuturile românești „transcarpatine“, cu „tot ce nu se cuprinde în *Moldova* și în *Muntenia* sau în *Țara Românească*“ din antica *Dacie* (v. Hașdeu,

„Ulmiș“, în care — *agy* = *ad*, sufix foarte obișnuit în numirile topice ungurești derivate din arbori ca *Nyárad* ș. o. (pentru — *ad* > — *agy* cf. *Halmágy*, etc.), n'are a face nimic cu *Silvania*. Toate trei nu sânt decât derivații târzii a le Cancelariilor latino—ungurești. Cea din urmă s'ar putea traduce cu „Țara Codrenilor“ sau „Pădurenilor“ numiri obișnuite a'fel în toponimia noastră.

Cele dintâiu au o compoziție neobișnuită în vechea latinească și numai cu nițică bunăvoință pot fi redade cu „dincolo de Țara Codrenilor“ sau „Pădurenilor“.

Astfel se prezintă originea numelui *Ardealului* în lumina filologiei și istoriei moderne. El ne dă o frumoasă și interesantă pagină din trecutul îndepărtat al poporului nostru.

Cluj, Februarie 1922.

Dr. N. Drăganu,
prof. univ.

Domnii abonați sunt rugați a plăti urgent restanțele cu cari ne datorează.

Propaganda cinematografului.

O reprezentație de cinematograf. *Susana Grandais* în filmul filmei franceze „Gaumont“: „Pax“. După atâtea filmuri anoste, cu subiecte imposibile — iacă unul ales. Să mă esplic. Subiectul: Fiica unui fabricant bogat din Paris, orfană de mamă din copilărie, ajunge, ca fată de 17 ani, alintată, după pensionul din Anglia, la tatăl ei, acasă. Tatăl ei o poartă ca pe o păpușică și stă să o mănânce cu ochii de dragă ce îi este. În buduarul ei elegant și cu gust aranjat, într'o seară, când își încearcă pietrele prețioase, colierul și giuvaericele în fața oglinzii, dă fata de câteva rânduri anonime: „dșoară, dta nu știi cât suferă lucrătorii din uzinele fabricii tatălui dtale!“ și, resolută se hotărăște să verifice cele scrise de mâna necunoscută.

Tata e ocupat în decursul zilei în birou, fata găsește mijloace să dispară diminețile, se îmbracă în haine modeste de lucrătoare și ajunge în uzinele tatălui ei. Aici dă de oameni de toate categoriile, dela lucrătoarele tinere cari trăiesc în concubinaj fără să se răsgândească mult și până la muncitorul cinstit, care

Descoperitorul polului sudic, Sir ERNEST SHACKLETON, mort la 15 Ianuarie.

vrea să o scape din atmosfera pestilențiată, oferindu-i casa mamei sale, ca să poată prânzi acolo. De ceace vede tinăra bogătașe se îngrozește.

În atmosfera caldă, părintească, a casei muncitorului cinstit, simțește ea pentru întâia dată ce va să zică dragostea de mamă. Ea îi dă curaj să persevereze pe cărarea apucată. Conflictul se dă când concurenți de ai tatălui ei, cu spioni chiar și în uzinele lui și între sletnicii lui, vreau să aducă pe muncitori la grevă generală, ca o lucrare mare promisă să nu se poată duce în îndeplinire.

O bruscare a fetii, care a lipsit dela serviciu — tatăl ei rămăsese odată acasă — vreau să o folosească dușmanii ca schinteie, care să arunce în aier butoiul cu praf de pușcă. Ședințe secrete, adunări de ale muncitorilor, cu demagogi și cu oameni de inimă ca oratori, lupte între cei ce vreau să muncească și între cei ce vreau să pescuiescă în tulbure — durerea fetii, care vede că întreagă întreprinderea suferă din cauza ei — rugămintile ei pe lângă tatăl ei: dă oamenilor ceace este omenește să le dai. Ar ține prea lung înșirarea tuturor peripețiilor — rezultaul e principalul aici: fiica bogătașului ajunge să cunoască mizeria omenească și îi este greață de bogăția ei răscumpă-

SONET.

*Cânta frumos pe luncă-un stol de fete
Cu soarele ce se gătia s'apună,
Pădurea, hohoțind de voe bună,
Își aduna-e aur mult în plete...*

*Un glas atunci s'a aplecat să-mi spună,
Cu pipăiri de-'o 'nvăpăiată sete:
— „Să 'ncerci așa, să cânti și tu, băete,
Cu florile, cu luncile 'mpreună...!“*

*... Și-am încercat încet și cu sfială,
Drumeț neîncrezător, ca ori și care
Pe urmă tot mai mult, mai cu 'ndrășneală.*

*Iar azi, ca d'nt'r'o rană'n sângerare,
Din sufletu-mi, c'o dulce 'nvălmășeală,
Curg cântecele-mi fără de 'ncetare...*

T. Murășanu.

rată cu durerea atătora — întinde mâna unui subaltern cinstit și laborios și face corectura socială, câtă vreme tatăl ei o considera drept o păpușe, care știe să „brileze“ doar' pe la baluri.

*

Va zice cetitorul, poate: iacă, ne vorbește despre o reprezentație de „cinema!“ și va strâmba din nas puțințel. Să nu fie cu suparare: Știi, cetitorule, ce puțințe de dezvoltare zac în cinematografie pentru omire? Invenția lui Edison este chemată să revoluționeze viața din școli și din universități, să fie hrană sufletească pentru poporul dela sate, să înlocuiască, de multe ori, cartea și jurnalul, să lărgască orizonturile fiecăruia, care este dornic de cultură. E vorba: cum? Să ascultăm ce păreri are în ziua de astăzi un om genial ca Einstein, care este unul din capetele cele mai luminate din zilele noastre: Vorbind cu Moszkowski despre dezvoltarea pedagogiei moderne, profesorul universitar Einstein declară: „Țin să amintesc din prilejul acesta un obiect de învățământ pe care au îndrăsnit să-l aplice numai de probă în școală, dela a cărui dezvoltare însă imi promit multe lacrimi bune.

Vreau să zic: filmul școlar. Calea triumfală a cinematografului se va transplanta și în domeniul pedagogic și aici va avea prilejul să corecteze cu calități, ceace a păcătuit în mii de localuri publice cu orori, cu piese amorale și senzaționale. În urma filmului pedagogic, sprijinit de fotografia simplă, proiectată, s'ar putea mai întâi, și mai întâi ca anumite discipline, ca geografia, care se deapănă astăzi în forma unor descrieri-de cuvinte moarte, să se lase cuprinse de viața vioaie a unei călătorii mondiale. Liniile de pe hartă ar primi astfel pentru elev o

fisionomie cu totul alta, dacă ar afla ca și când ar fi în călătorie, ce cuprind ele în realitate și ce aspect au liniile acestea aieva. O bogăție de învățături oferă filmul mai departe, dacă arată elevului, în mers grăbit sau retardat: cum crește o plantă, cum bate o inimă de animal, cum se mișcă o aripă de insectă. Mai important îmi pare mai apoi filmul pedagogic, care te introduce în cele mai principale întreprinderi ale tehnicii industriale, a căror cunoaștere ar trebui să ajungă bun comun. Cum se naște un automobil, o locomotivă, un jurnal, o carte, o ilustrație colorată, ce se întâmplă într'o întreprindere de dinamo, într'o fabrică de sticlă, într'o întreprindere de gaz aerian — ar fi de ajuns câteva ore ca să le întipărești în memoria elevului. Și, ca să revin la științele naturale: multe din experimentele mai grele, cari nu se pot face din mijloacele școlii, se pot arăta pe cale cinematografică cu o claritate aproape identică realității. Toate n tot: cuvântul desrobitor în educația școlară zace pentru mine într'o intuiție mai avansată. Pe cât numai se poate trebuie să se prefacă ceea ce e de învățat în ceva trăit; și principiul acesta va ieși invingător într'o viitoare reformă școlară“.

(Moszkowski: Einstein, convorbiri pag. 78.)

Pricepi, cetitorule, ce pas gigantic spre progres, spre lărgirea cunoștințelor ar însemna aceasta? În loc de idioatele filme cu detectivi și hoți de codru, în loc de revoltătoarele filme lascive — călătorii prin toate părțile lumii asteia, ca să vezi orașe și peisagii din țara ta și streine, popoare și obiceiuri, porturi și animale ciudate și ca să auzi (ca în pedagogia pentru copii: cum bate o inimă de animal) în andragogia viitoare: cum bate inima unui om sub diferite zone și în diferite vârste.

Nu, nu — disprețul cu care vrei să privești cinematografia nu este la locul său. Luptă-te împotriva filmelor rele, după cum ar trebui să te lupți împotriva jurnalelor și cărților rele, căci ele îmbolnăvesc sufletul omenească, simțind durerile omenești?

Un pedagog de seamă a declarat-o în 1916: milioane de oameni primesc zilnic hrană sufletească prin cinematograf — pe lângă filme de valoare filme fără de nici o valoare, cari sunt venin pentru ei și e cu urmări funeste pentru mentalitatea lor. Cinematografurile are deja o însemnătate mult mai mare pentru popoare și pentru dezvoltarea lor decât o are teatrul, ba chiar și cartea. În țări întregi nu esagerezi dacă consideri cinematograful ca modalitatea practic cea mai cu efect din toate manifestațiile de petrecere ale poporului, ba chiar ale manifestațiilor de cultură ale poporului, dincolo de școală și de biserică“.

(Avenarius.)
Și modalitatea aceasta de manifestare să o desconsideri? Să-ți bați chiar joc de ea? Ce navitate, care s'ar răsbuna amar!

Când zimbești numai, când îți bați joc numai de cinematograf dai dovadă că nu cunoști întreaga gravitatea problemei. Exempla trahunt și aici! Ceeace se reprezintă în filme e imitat de spectatori docili și gemenele răului sau binelui poate să germineze în sufletele lor.

După o reprezentație de „detectivi“ am văzut pe un copil cum în vârta nebunește cușitul de bucătărie, ca să se aperse ca hoțul din piesă, băgând în groază pe mama sa — iar fotografii (es. erpte) din filmurile indecente ademenesc ca reclamă pe la vitrinele librăriilor și acum pe tinerii și tinerele cari doresc „senzație cinematografică“.

Nu înțelegi că filmul „Pax“, de care am vorbit mai sus, este mai mult decât un număr de senzație, fiindcă conține pe lângă ce este dulce și ce este util — arătându-ți cum bate o inimă

Horea Petra-Petresc.

Vestimente pictate.

omenească, simțind durerile omenești?

Tipografia Bernát

Cluj, Str. Cogălniceanu 7.

Telefon Nr. 487 și 975.

Să mâncăm

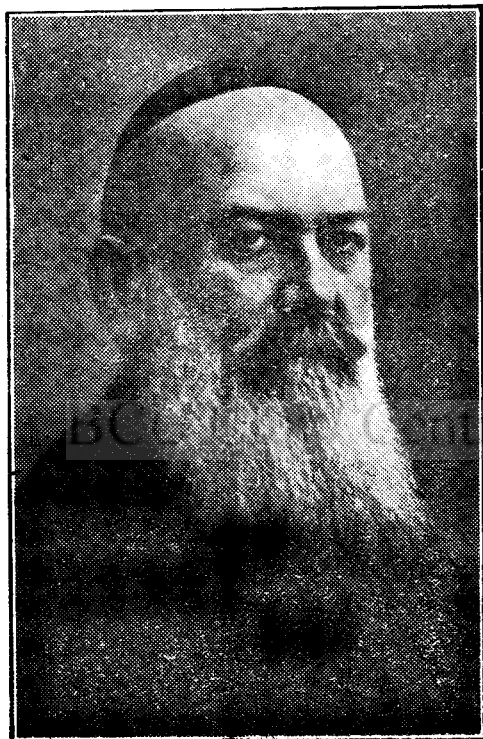
in restaurantul „Hotel Central“

Prima bucătărie de lux. - Beuturi excelente. - Toată seară concert.

Cuvinte și expresiuni românești în literatura ungurească.

— Câteva curiozități limbistice —

Intre scriitorii unguri aparținători trecutului, cari și-au luat subiecte din viața poporului român, în scrierile lor, baronul Nicolae Jósika, originar din Turda, ocupă poate locul cel dintâiu. Acest scriitor, cu deosebire, în scrierea de mai multe volume „Egy magyar család a forradalom alatt“ (O familie ungurească în revoluție) se ocupă foarte mult cu poporul român din Transilvania. Firește, conform felului lor de-a ne cunoaște și aprecia, cele mai fantastice stupidități și cele mai bestiale grozăvii sunt atribuite Românilor, din partea acestui scriitor. Foarte instructive și caracteristice sunt bațjorurile și disprețul cu care sunt tratate aceste subiecte.

DI Dr. ELIE DĂIANU, fost vicepreședinte a Camerei.

Dar nu asupra cuprinsului lor voiam să mă extind. Acela e prea însemnat cu pecetea spiritului vremii, în care a fost plâsmuit. O altă împrejurare a contribuit să răsfioesc puțin aceste scrieri.

Aproape toate bucățile literare ale acestui scriitor adică sunt împetrișate cu o seamă de cuvinte și expresiuni românești. Aceste m'au atras. În cele ce urmează le-am cules și le-am transcris pe românește împreună cu observările autorului.

Din „Egy magyar család a forradalom alatt“ vol. I. pp. 486—487:

1. „Czine mintye“, amenințare valahă și însemnă: ține minte, din două vorbe latine: tene mente.
2. „Domna“, femee, damă, din latinescul domnia.
3. „Fertatye“ — fratye, frate, din latinescul frater.
1. „Hóra“, conducătorul rășcoalei așa numite „Lumea lui Hóra“, pe timpul lui Iosif al II-lea; mai târziu s'a întrebuințat și ca bațjocoră.
5. „Imperatu“, împărat, din latinescul imperator.
6. „Kaláka“ — Kláká (clacă), un fel de-a munci, când la chemarea marilor proprietari, țaranii, fără să

NOAPTE.

— Szép Ernő. —

*Luna gelbenă veghiază în țările eterne,
Luna galbenă — portarul cerului de alabastru
Și ca fulgii de zăpadă liniștea încet se cerne.*

*Cu chiei grele 'nchide poarta un portar mic de statură.
Casa cu etaj adoarme. Zornăe vre-un geam arare
Când pe strada asfaltată fuge 'n goană vre-o trăsură.*

*Și pereții dorm în umbră. Toată firea doarme mută.
Chiriașii prinși de noapte sting electrica pe rând
Și se 'nchid în casă bine ca 'ntr'o t mniță plăcută.*

*Nimenea nu mai privește dela geamuri în spre stele,
Dragostea s'ascunde 'n inimi și visează somnoroasă.
Toate buzele-s uscate. Toate brațele sunt grele.*

*Iar paingenu în colțuri țese alba lui beteală.
Chiriașii dorm în paturi, gârboviți de lupta vieții,
Sforăe în vis. Și cerul se îmbracă 'n rumeneală.*

*Gândul singur strâjuește. Curtea e întunecată
Lăcrimează rubinetul tot mai rar în întuneric.
Și pe cer se plimbă-agale nori cu coama argintată.*

*Doarme totul, dorme casa parcă prinsă 'n lenevie.
Câte-odată se aude câte-un scâncet de copil.
Servitoarea spală vase singură 'n bucătărie*

*Și'n tăcerea care curge doina-și picură amarul,
Doină fără armonie, 'ntretăiată de suspine
Și cântată 'n cet și jalnic ca să n'audă portarul.*

Iustin Ilieșiu.

fie obligați, îi merg la lucru cât mai mulți, aproape tot satul; proprietarul nu le plătește, dar îi tratează cu mâncare și băutoră și muzică. Acest obicei e foarte răspândit între Vlahii din Transilvania.

7. „Mamaliga“, mâncare pregătită din fărină de cucuruz, asemănătoare polentei italiene.
8. „Măriata“, mariata, mărite domn, maguitudo tua.
9. „Mósul“, bătrân, moșueag.
10. „Parantye“, tată, din latinescul parens.
11. Pomána“, pomană, milă, dar.
12. „Punga“... (erszény) = pungă.
13. „Szokmány“ — szuman, palton gregătit din lână.
14. „Tácie și făcze“: taci și fă, din latinescul tace et face...

Din op. citat vol. II. pp. 459—460, sub titlul: oláh kitételek megfejtése = Explicarea expresiunilor valahe:

15. „Mócz vagy mokány“, Valahi din Ardeal, cari trăesc la munte.

HORA IERNII.

Fulguiri, în vânt, mărunte
Negurat-au zările —
Peste râu s'a prins o punte,
Ninse's depărtările.

Hora fulgilor se'ntinde,
Nămețind potecile —
Creanga la chindii se prinde,
Pas, de poți, întreci-le.

Ramurile mai bătrâne
Hangul țin surorilor —
Ciutura unei fântâne
Bate toba horilor.

Crivățul moșneag îi ține
Tactul brăulețului;
Stă să afle-un mărăcine
Tainele drumețului.

Crengile'n târziu s'adună,
Îmbrăcând dantelele;
Cerule văduvit de lună
Iși aprinde stelele.

George Baiculescu.

TOAMNA.

Desprinde toamna nevăzu'ă frunzișul galben de pe ramuri,
Cu cea din urmă rază albă surăde vara trist la geamuri.
Pribeagul vânt ne-aduce seara la ușa casei o colindă
Lăsând suspin în clampa ușei, cu urma lacrimii în tindă.
E cântecul purtat de vântul hoinar al plaiurilor noastre
Vestind că paserile pleacă pe drumul zărilor a'bastre.
Dela fereastra casei, mele privesc apusul roș de soare
Și văd cum zarea nesățulă înghite paseri că'ătoare.
In dulcea verii tămăere au luminat cu ciripirea
Atâtea suflete 'noptate, le-au pus în suflete iubirea.
De le-am văzut în zbor vreodată săltându-și jocul în pădure,
Sau de le-am auzit pe toate cântând în limba lor aiure,
Nu pot să știu — cine cunoaște o pasere adouă oară
Ce cântă maiestos pe ramul grădinelor în zi de vară?
Cu toate-aceste când pe zare își flutură grăbita toamnă
Năframa galbenă și urma cu frunze moarte și-o înseamnă,
In cel mai c'ar izvor de viață pe care inima îl are
Trezesc regrete dureroase sărmâne paseri călătoare.
Se scutură în suflet creanga visărilor neimplinite
Rămâne lacrima ferbinte să ardă inime robite.
O ramură de crin în floare tot omul a purtat cu dânsul
In fundul inimei crescută pe care-o udă numai plânsul.
Din vârful ei își ia avântul surăsul prins în colțul gurii
La umbra ei nu poate crește sămânța răului și-a urii.
Se scu ură în suflet crinul cu atâtea farmece nespuse
Parfumul lui se risipește cu ceasul zilelor apuse.
Și de simțim că buza noastră la moartea crinului i-amară,
Ne-o înducește numai gândul că vine-o nouă primăvară.

Elvira R.

16. „Kreisor“, creșor, fiu de craiu; dignitate înprunuită din basmele valahe. Se derivă din slavonul kraji la care s'a adaos un diminutiv valah.

17. „Czondra“, numele unguresc al sumanului valah, croit după forma dacă; în limba valahă se zice szuman și se derivă din ungurescul szokmány.

18. „Pazsura“, act de scutire împărțit de colonelul Urban Valahilor, cari și-au cerut apărarea și pe care Valahii l'au întrebuintat ca justificare pentru jafuri (1848); cuvântul „pazsura“ e o schimonositură sau din „vulturul“ adică paserea ce se găsește împriată pe acel act, sau din cuvântul „passus“.

19. „Murit kreisoru“... a murit creșorul.

20. „Hajdász ficsori“... veniți feciori, hajde vină; hajdász — veniți; cuvânt dac; „ficsori“ se derivă din care s'a făcut „ficsor“ — ad normam „krei-șor“.

21. „Fratile români“, frați români; „roman“ e un cuvânt nou format; valahul se numește pe sine „rumun“.

22. „Tács“ — Ta.i; din latinescul taceas; „Tácsedsz“ — Tăceți, din latinescul Taceatis.

23. „Vinye“ — vină, haide; din latinescul „veni“.

24. „Blesztemati“ — blestemati; din latinescul blasphemati.

25. „Gura szátuluj“... gura satului, care poartă vorbe și veștile. Amândouă cuvintele sunt moștenite dela Daci; gură — gaură; szát, zăta — sat.

26. „Gye buna száma“, de sigur, într'adevăr; din latinescul: „de bona“ și ungurescul „szám“, ca și când vi zice „jó számmal“ (cu număr bun); számaluj — în limba rulahă însemnă: pe semna lui.

27. „Incelég mariata“ — înțeleg măriata; din latinescul „intelligo“ și „maguitudo“. Valahul tutuește pe toată lumea, ca Romanii de odinioară și Turcii de azi.

28. „Váj de minye“ — vai de mine, din: „veh de me“, „ve mihi“.

29. „Vonyik“ — atlet, schimonosit din ungurescul „bajnok“.

30. „Vankuj“ — de origine dacă autorul numai atâta spune, presupunând că toată lumea ungurească cunoaște această înjurătură îndreptată direct Românilor și pe care, între alții Goga a tălmăcit-o cu „Valah puturos cu păr pe limbă“).

31. „Am fost blesztemat“ — am fost blestemat; din latinescul „habui, fiu și blasphematus“; „am“ — înseamnă și „am“; a fost e o schimonositură a lui „fuisti“. Când cineva urnea unui Valah în ochi un lucru, de care nu se poate scăpa, obicinuește să răspundă în felul acesta.

32. „Bábá“ — bătrână; din ungurescul „bába“.

33. „Mámá“, — mamă, din latinescul mater.

34. „Tálhárú“, — tâlharul, din ungurescul tolvaj.

35. „Ne-bunu“ — om de nimic; din latinescul „non bonus“, sau din „nebulo“.

36. „Na binye“ — noa bine; din ungurescul „no“ și latinescul „bene“. Adeseori Valahii întrebuintează această expresiune în expunerile lor mai lungi.

37. „Beszerika“ — biserică, din vorba „basilica“.

Cuvintele și expresiunile aceste românești găsite la Jósika le-am redat întocmai, iar explicările lui proprii ungurești, ca care le-a însoțit, încă le-am tradus cât mai fidel. Așa cum se prezintă, nu putem ști când și cum pot fi utilizate de cineva cu folos. La toată întâmplarea însă ele fac parte din corpul însemărilor curioase, în legătură cu istoria limbii noastre.

Teodor Murășaru.

GLORIA CUMPĂRĂȚĂ.

— Povestire de Zarin —

— Trad. din rușește, de NINA DONOS.
(Continuare.)

IX.

Noutatea aceasta era atât de extraordinară, încât Ciulcov, dela Gdovschi alergă de-a dreptul la redacția „Razgovori“, la Toporin, unde găsi și pe Șugaev.

Toporin abia îi povestise lui Șugaev tot ce auzise dela Gdovschi și Șugaev sta cu ochii holbați, cu fața palidă și speriată.

— Drept, era nu scriitor bun — spunea Toporin — a primit moștenirea, însă, și s'au dus toate... Beție... cărți... Talent a avut fără indoială.

— Despre Gdovschi vorbești? — întrerupse Ciulcov. — Și-a ieșit din minte!... — și Ciulcov ieși în mijlocul camerei, să vadă ce efect va face noutatea aceasta. Toporin dete din cap în semn de aprobare, iar Șugaev privea speriat spre Ciulcov.

— E adevărat — spune Ciulcov. — Acuma vin dela el. Aleargă prin cameră, bătându-se cu pumnul în piept și strigă: „Șugaev — sunt eu!“, adică — explică Ciulcov, râzând. — Dta ești el. Nebun! M'am speriat la început, apoi l-am iniștit puțin și — fuga!

— Posibil! O viață atât de desfrănată... — spuse Toporin, adăugând: „vezi ce fac banii!“

Lui Șugaev i-se tulbură mintea: Ce va fi acum?

Scandal!... Rușine!...

— Domnule, vi-e rău? — întrebă deodată Ciulcov, văzând fața schimbată a lui Șugaev.

— Apă! ceru acesta cu un glas slab.

Toporin se repezi, că aproape răsturnă pe Ciulcov, și aduse lui Șugaev un pahar de apă.

El o bău cu poftă și suflă greu.

— Cum îndrăsnește? — mormăi Șugaev.

Ciulcov își plesni palmele:

— Doamne! Așa v'a revoltat asta?

Ha-ha-ha. Mi-se pare că Dv. nici un cunoașteți pe această persoană.

— Lăsați! — spuse Toporin, râzând.

— Din cauza acestor fleacuri! Dv. trebuie să vă mândriți cu aceasta. Acest om a nnebunit fiind gelos de Dv. ca de o femeie frumoasă, ha-ha-ha!...

— Da, dar totuși.

— Prostie! Lăsați! Mai bine spuneți-ne când ne puteți da vr'o povestire! Așteptăm.

Șugaev însă nu putea să vorbească nimic. Părăsi redacția și alergă la Gdovschi.

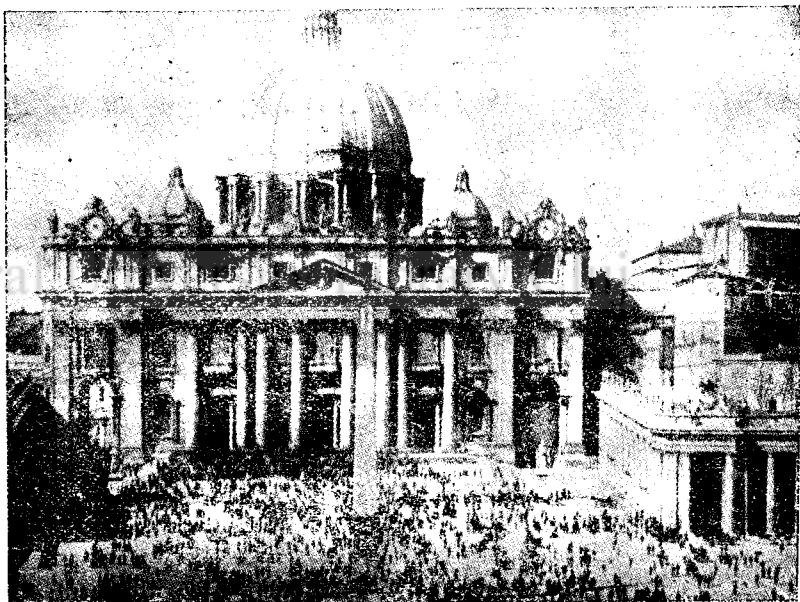
— Așa? — spunea el mergând pe stradă. — Asta-i cinstit? Ei, stai! Îți voi arăta eu. — Și necăjit, grăbea pe birjar.

Sufocându-se de turbare, roșu, inciudat, abia așteptă să-i deschidă ușa și se năpusti în cameră ca nu vifor, lăpădând jos pardesiul.

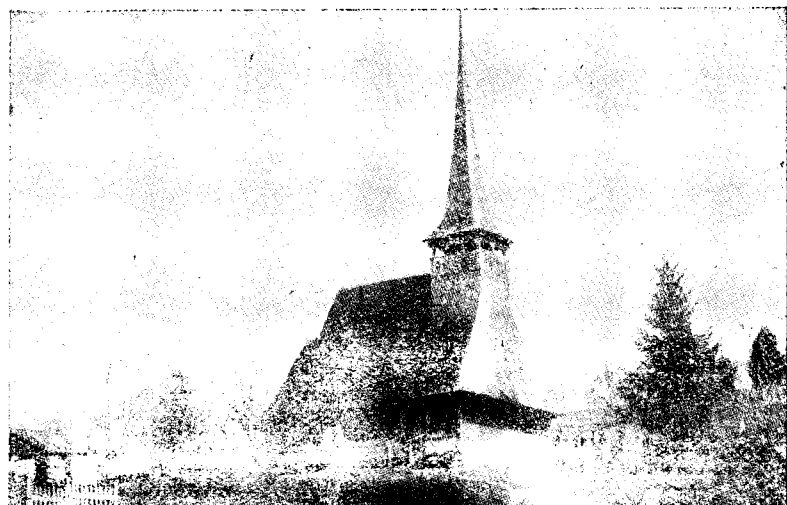
— Ce-i asta? — răcni el, de răsună camera. — Ticăloșie!...

Slăbit de puteri din cauza emoției, Gdovschi sta calcat de două zile. Zărind pe Șugaev intrând în cameră, sări din pat. Cu fața albă ca hârtia, cu privirea nebună, tremurând, se apropie de Șugaev.

Șugaev în turbarea lui nu vedea starea lui Gdovschi și continua să strige răgușit:

Vaticanu și biserica Sf Petru

Biserica gr. cat. din Lona, edificată la an. 1865.

— Crezi, poate că ți-a crezut cineva? Tu mi-ai vândut și sufletul tău și limba ta! Stai, acum! Mă voi desface eu! — și amenința cu pumnul.

Gdovschi tremura. Ura îl înăbușea... Inghițea aerul, deschizând gura, ca un pește fără apă.

— N'ai nici o putere! — striga Șugaev. — Crezi că eu voi suferi din cauza ta? Poți să crâpi acum, poți să putrezești! Pot să scriu și fără tine! Nu-i mare cuminenie! Eu te hrănesc, eu te adap... — Taci! — șopti Gdovschi cu glasul înecat...

— Cum?... Îți arăt eu! — și se repezi furios la Gdovschi.

Cercuri verzi jucau în ochii lui Gdovschi. Răsună un strigă sălbatic... Gdovschi deveni crud... El apucă de pe masă nu urs de bronz și furios, îl izbi cu el în față pe Șugaev...

Șugaev căzii... Pe față i-se scurgea sânge... Iar Gdovschi, pierdut îl tot izbea în față, sfărâmându-i oasele, cartilagiile, rupând c rnea de pe el...

X.

Uciderea lui Șugaev făcu senzație mare în oraș. Toate gazetele aveau necrologuri, cari plîngeau marele talent pierdut fără vreme. Fotografiiile lui împodobeau toate vitrinele, iar după sicriul lui Șugaev mergea mulțime mare de adoratori și adoratoare.

Toți îl plîngeau.

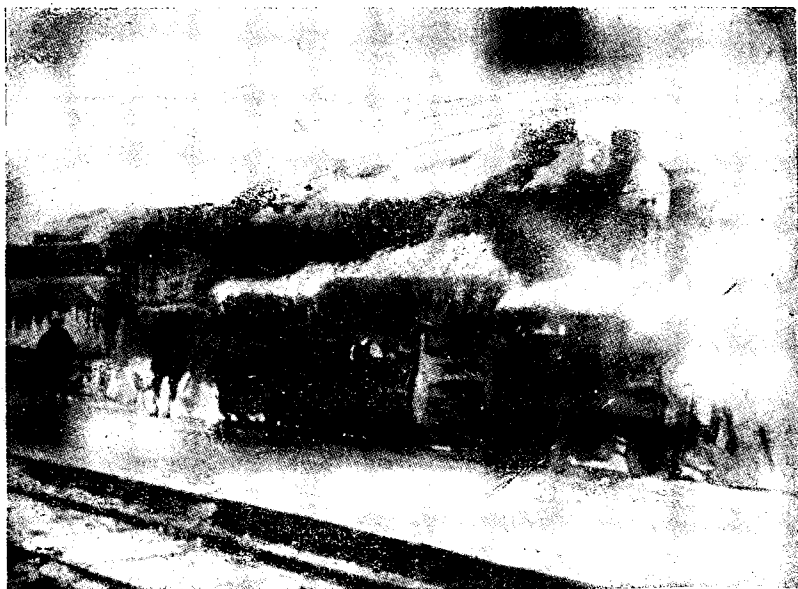
Peste vr'o patru luni a fost judecata lui Gdovschi, pe care l-au găsit nebun.

El, bietul, șade în casa de nebuni. Mereu îi apare Șugaev. — „Ia-ți aurul înapoi și dă-mi numele meu!” — strigă turbat, aruncându-se pe pereți și izbindu-i cu pumnii...

Dar numele nu-l poți întoarce cu nici un preț, și Gdovschi pierde în casa de nebuni, pe când numele lui Șugaev, probabil că va rămâne chiar în istoria literaturii rusești...

Pațarie de vară

O locomotivă înghețată.

CÂNTECE

I.

Și dacă n'ai nimic a-mi spune,
Când trec pe lângă geamul tău,
De ce mă urmărești și astăzi,
Te dor părerile de rău?

Și dacă n'ai nimic a-mi spune,
De ce te-abați pe-aceleași căi
Unde-am cules întâia oră
Adâncul foc din ochii tăi?

II.

În ochii tăi frumoși și negri
Atâtea taine se urzesc
Și ochii tăi cei mari și negrii
Frumoaso, și astăzi ți-i iubesc.

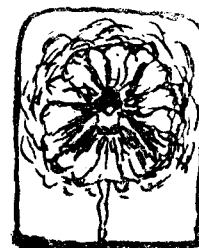
Căci ochii tăi adânci și negri
Un rai de doruri mi-au deschis,
Și ochii tăi senini și negri,
Mi-au făurit întâiul vis...

III.

Iar îmi prind în flăcări fruntea
Gânduri și dureri rebele,
Mi-am pierdut atâtea visuri
Stând de pază lângă ele.

Și plecând să zic adio
V eții mele obosite —
M'au întimpinat în poartă
Două frunze 'ngălbenite...

I. Someșanu.

Despre André Gide.

scrie d-l Jean Schlumberger în „La nouvelle revue française” (No. pe Ianuarie 1922). Articolul este scris cu ocazia apariției volumului „Morceaux choisis”, care volum nu e numai o culegere din cele mai semnificative, cele care înseamnă mai bine direcția unei opere literare și coloritul ei viu.

După ce vorbește despre omul-Gide, d-l Schlumberger intră în opera poetică unde descoperă pe artistul-Gide, insistând mai ales asupra stilului impecabil al aceluia ce ne-a dat „Le retour d'un enfant prodigue”, „Isabelle”. „L'offrande lirique”, etc.

Un poet de demult.

În „Revista istorică” No. 10—12, d-l N. Iorga vorbește despre câteva poezii rămase dela căpitanul Eliat (1843). Sunt poezii lirice, fabule, satire îndreptate contra prințului Bibescu, care n'au nici o valoare literară, afară de una, foarte slabă, de istorie literară. Pentru a cunoaște felul său de a scrie, cităm câteva versuri, poate din cea mai bună poezie a lui:

De ce nu sunt oglindă,
Ca să te vezi în mine
Și să-ți arăt că al'fel
De-ai fi, e mult mai bine?

sau:

De ce nu sânt mai bine
Un dulce dorit somn;
Să viu seara la tine
Ca eu să te adorm?

E poezia care amintește pe En. Văcărescu sau Conachi.

Syria

revistă de artă orientală și de arheologie, apare sub patronajul înaltului comisar al republicii franceze în Syria, — imprimată la Paris.

În fascicola aceasta (III-a din vol. II) d-l M. C. Leonard Woolley publică nu studiu valoros intitulat „Fenicia și popoarele egeene” unde discută științificește, cu mărturii și stampe după obiecte vechi, originea și istoria civilizației feniciene. Tipărind reproduceri numai după obiectele inedite, prin discutarea locului și datii, unde și când s'au găsit și din ce vreme datează, d-l Woolley scoate teorii provizorii, dar care deschid orizonturi noi spre o stabilire definitivă a civilizației feniciene.

Terențiu

și-a găsit un bun traducător în persoana d-lui Vintilă S. Popp, profesor la unul din liceile din regat. Volumul apărut în editura Casei Școalelor, biblioteca autorilor clasici greci și latini, conține trei din cele mai reușite comedii, din șase, câte au rămas dela Terențiu.

Comedia *stataria* a lui Terențiu, diferă mult de comedia de vodevil a predecesorului său Plaut. Co-

media plautiană avea prea mult lirism, *canticu* ocupa prea mult loc din piesă, caracterele erau superficial zugrăvite. Terențiu însă a pus comedia pe baze solide. Caracterele lui sunt caractere adevărate. Personajele lui se mișcă în mod normal. Psihologia lor îl preocupă mult. Acel care a scris că „Amantium irae redintegratis amoris est” a știut să dea teatrului său o tendință morală și filozofică. Toate fiind comedii de moravuri, nimic n'a împiedicat pe Molière ca din sclavul viclean din opera lui Terențiu să facă pe Scapin al său.

La „Revue de France”

în No. 1 și 2 din 1 și 15 Ianuar a. c. publică un articol al d-lui Raymond Récouley, despre „Les heures tragiques d'avant guerre” unde vorbind despre România, face o analiză a vechilor partide de guvernământ — liberal și conservator — și discută situația țărilor vecine în pre ziuă întrării noastre în război. Distrugerea Rușilor în 1915, intervenția Bulgarilor ca aliați ai Puterilor centrale, natural că a întârziat intervenția României în război. În Iulie 1916, d-l Brătianu se declară gata de a susține războiul, bazat pe convențiunea cu Antanta, care se obliga să ne trimită munițiunile cari au și început să sosească.

În ziua de 14 August 1916. în consiliul de Coroană dela Cotroceni, Carp, Maiorescu și d-l Marghiloman, sunt energic atacați de Costinescu: „Când toate popoarele duc război de libertate, pentru România ar fi o desonoare și un dezastru dacă ar sta neutră”.

Sunt documente „inedite și secrete”, cum spune d-l Récouley, care pun în lumină evenimentele ce au precedat războiului pentru întregirea neamului.

Dante și Rabelais

în „La revue mondiale” (No. 23 pe Decembrie) d-l Nicolas Ségur publică un articol în care, à propos despre sexcentenarul marelui florentin. Încearcă o analogie între Dante și Rabelais. În adevăr acești doi mari poeți se aseamănă prin aceeaș zugrăvire a comediei omeneste, înfieriază cu aceeaș putere viciile și aduc înaintea tribunalului omenesc, tipuri din toate rangurile sociale. Autorul articolului isbutește să pună în lumină rolul jucat de Rabelais în „Renașterea” pe care Dante a inaugurat-o.

Din Capitală.

Teatrul Național. Răzbunarea lui Molière-i act în versuri de N. Iorga. Scrisă pentru centenarul al treilea dela nașterea lui Molière, piesa d-lui Iorga nu are decât o valoare documentară, nici de cum una artistică. Domnul Iorga a scris anul acesta vreo 3—4 opere dramatice, nici una însă nu se ridică la gradul înalt și cunoașterea efectivă a tehnicii teatrale.

Răsbunarea lui Molière rămâne ca un document, mai mult sau mai puțin interesant, din care se vede întrucâtva geniul lui Molière, precum și zugrăvirea unui colț din viața secolului lui Ludovic al XIV-lea, în care Molière a avut tot prilejul să dea avânt creator vervei sale satirice.

Artiștii, ca întotdeauna, au adus pe scenă toată puterea jocului lor.

Teatrul Popular. Extemporalul — în 3 acte — localizare după H. Sturm de *P. Gusti*. Teatrul popular a știut întotdeauna să dea bucați pe placul publicului. După *Noaptea Furtunoasă*, *Brândușa* lui Brioux și *Masca* lui Czinner, Extemporalul numără cele mai multe reprezentațiuni.

Comedia este urzită în jurul unui extemporal de limba latină. Elevul Ionescu II din clasa VIII-a este pe nedrept învinuit de profesorul Nistorian că ar fi copiat la extemporal. Directorul anchetează. Dar încurcătura fiind mare, deoarece și profesorul — din motive binecuvântate și mama elevului D-na Ionescu — Bicăz, ba până când și Directorul își asumă copierea extemporalului, intorvine fica lui Nistorian, Annie, care mărturisește că ea a copiat extemporalul și în cele din urmă — contrar voinței directorului — convinge pe tatăl ei să ia în căsătorie pe D-na Ionescu-Bicăz.

Comedia localizată de d-l Gusti are minunatul dar de a stârni râsul.

E de admirat jocul D-nei Zamora, care și-a dat toată silința — alături de V. Brezeanu — ca să corespundă unui rol atât de greu, de a reda viclenia unei scolărițe.

Artistul Morțun însă cu'n real talent de comedie.

Criton.

O aniversare.

La Paris s'a serbat a 71 aniversare a „Damei cu Camelii frumoasa dramă a lui Al. Dumas-fiul, de altfel singura care a avut meritul de a rămâne vecinic tânără.

Dama cu camelii, nu este alta decât curtezana Marie Duplessis cel mai frumos exemplu de bunătate. Moartă în vârstă de 23 de ani, fu îngropată în cimitirul Montmartre unde se află și astăzi și totdeauna alături de cosciugul ei se află un buchet de camelii artificiale „Dama cu camelii“, drama lui Dumas, a fost reprezentată pentru prima oară pe scena teatrului Vandeville la 2 Februarie 1852, rolurile principale fiind jucate de cei mai mari artiști ai timpului, M-me Doche și Fechter.

O noua piesă a lui H. Bataille.

La Teatrul Vaudeville din Paris s'a reprezentat zilele trecute noua lucrare a lui Henri Bataille, „La chair humaine“.

Noua piesă a lui Bataille este poate cea mai slabă dintre toate cele scrise până acum.

În locul unei analize subtile a sentimentelor nuanțate, în locul unui lirism sensibil, și o pictură colorată a diferitelor situațiuni dramatice, Bataille ne oferă o dramă comună, o anecdotă destul de banală fără să aibă cel puțin o formă care să mulțumiască pe spectatori.

De aci indiferența cu care a fost primită piesa și dacă reprezentația a fost oarecum salvată aceasta s'a datorit mai ales jocului admirabil al artiștilor.

Critica l'a luat în primire și toți sunt nemulțumiți de noua lucrare a aceluia care a scris cu atâta măiestrie *Marșul nupțial* și „La femine une“.

Molière la Panteon.

Decanul Comediei franceze și cel mai bun interpret al lui Molière a făcut de curând propunerea ca rămășițele lui Molière să fie transportate la Panteon.

Totuși lucrul acesta nu e așa de ușor. Nu se știe sigur nici astăzi, cari sunt osemintele lui Molière.

Se știe numai că el a fost îngropat alături de La Fontaine în cimitul Saint-Iosephe.

Revoluționarii francezi au vrut ca să desgroape rămășițele lor pentru a le duce în altă parte.

Dar indicațiile se contraziceau și ei se luară după un act de înmormântare în care scria că Molière a fost îngropat lângă nu zid din cimitirul Saint-Iosephe. Într'adevăr acolo de găsi un scriu cu niște aseminte pe cari revoluționarii le-au dus din loc în loc împreună cu asemintele unui alt necunoscut luându-le drept acelea ale lui Molière și La Fontaine.

Și iată cum, în fiecare săptămână artiștii Comediei franceze se duc la cimitir să facă pelerinaj la mormântul cine știe cărui necunoscut și poate că osemintele acestui muritor de rând vor fi duse la Panteon și ținute ca pioasă amintire dela cel care a fost celebrul Molière.

Un politician și cinematograful.

Clémenceau cunoscutul om politic francez, mulțumit de succesele pe cari le-a avut în viața politică s'a retras din ea și a început să lucreze cu multă râvnă pentru... cinematograful sau mai bine zis pentru literatura cinematografică

Astfel aducându-și aminte de o lucrare a sa mai veche care avusese mare succes, s'a pus pe lucru pentru a scoate o lucrare care va avea ca subiect toate întâmplările din viața politică la care a luat parte.

Paul Mounet

S'a stins din viață și fratele lui Mounet-Sully, Paul Mounet unul dintre cei mai mari artiști ai Comediei franceze.

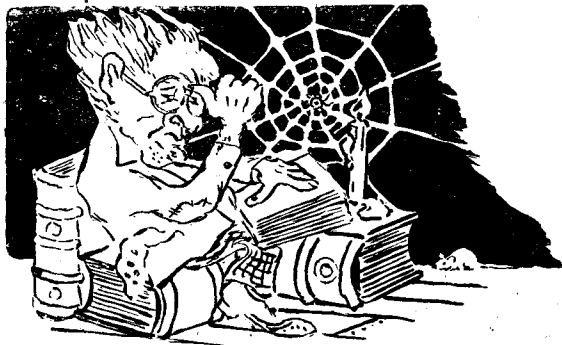
Atât Mounet-Sully cât și Paul Mounet sunt dați ca exemplu succesorilor lor în teatru, de iubire frățască și adevărată camaraderie.

Se jucă la Comedie Othello. Sully juca pe Mor și Paul pe Iago,

Natural că marele artist Sully a fost aclamat dar Iago obținuse cel mai mare succes.

Paul avea un sentiment de rușine și confuzie la ideea că fusese preferat fratelui său.

Celor cari îl complimentau, le impunea tăcere arătându-le pe fratele lui le spunea: „Pe el trebuie să-l admirați“ în timp ce Mounet-Sully trecea prin grupe și striga plin de bucurie: „Paul a fost sublim“. Rar se întâlnești asemenea oameni în teatru.

**Rugăm pe toți cetitorii noștri
rămași în restanță cu abona-
mentul, să ne trimită cât mai
curând sumele cu cari ne da-
torează!**

Administrația.

**In salonul central de frizerie și ma-
nicure pentru dame efectuează PER-
SONAL toate lucrările de frizerie,
... ondoări, spălatul capului ...**

IULIA PÉTERFY

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 13, în curte

Dacă voți să aveți față cura-
tă, proaspătă, încercați odată
Crema Ambra peste zi
Crema-gold Ambra
(noaptea).

Depozit principal:
Drogeria EMRE
Cluj.

În provincie se espe-
dează prin postă. ::

Ridicarea capitalului Băncii Ardelene (Erdélyi Bank) la 40 milioane lei

Președintele direcțiunii: **Tache Ionescu.**

Banca Ardeleană (Erdélyi Bank) care a fost cea mai mare instituțiune ungurească din Cluj, în noua sa organizare față de cerințele actuale, a hotărât ridicarea capitalului dela 6 la 40 (patruzeci) milioane lei. Pentru public, alături de îndelunga experiență a vajnicului director general Lendvai Emil, e încă o garanție de prosperitate faptul că fostul prim-ministru Tache Ionescu a acceptat presidenția consiliului de administrație alcătuit astăzi din fruntașii și factorii cei mai de seamă, — după cum se poate vedea din expunerea de mai jos:

Banca și Casa de păstrare Ardeleană societate anonimă și-a ținut adunarea generală extraordinară la 11 luna curentă în localul institutului. A luat parte un mare număr de acționari reprezentând 45954 acțiuni.

Adunarea a hotărât cu unanimitate sporirea capitalului de 6 milioane lei al băncii la 40 (patruzeci) milioane lei și a încredințat direcțiunea să se îngrijească de plasarea acțiunilor. Totodată a fost aleasă și noua direcțiune a băncii, a cărei membrii sunt:

Büchler Ludovic,	Lepădatu Ioan,
Capitâneanu N. R.,	Lendvai Emil,
Conrad Otto,	Pantazi Emil,
Ehrenstein Norbert,	Pherekide Mihail,
Fehér Miksa,	Popovici Mihail,
Tache Ionescu,	Reményik Károly
Kaufmann Oszkár,	contele Claude de Sèze,
	contele Wass Albert.

Odată cu ridicarea capitalului adunarea în conformitate cu cerințele actuale a schimbat și câteva articole a statutelor:

După adunare noii membrii ai direcțiunii, au ținut ședință în care s'a ales președinte al consiliului de administrație **DI Tache Ionescu** fost ministru president și ministru de externe, vicepreședinti: **Fehér Miksa** și **Kaufmann Oszkár**, iar membrii în consiliul de administrație au fost aleși: **Ehrenstein Norbert**, sub-directorul general al Băncii Române de Credit, **Fehér Miksa** de Nagyabony, directorul Băncii de Comerț din Pesta, **Kaufmann Oszkár**, directorul general al Băncii Române de Credit și **Lendvai Emil** directorul general al Băncii Ardelene.

Dacă vrei da fii frumoasă, sa intre-
bunțezi numai pudra americană

YES

Fără legatura verde este falsificată.

Fabrica de ulei
a lui **LUDVIG GOLDSTEIN și Fiul**
s te cea mai mare în Ardeal.
Cluj, Târgul de vite.

Banca Ardeleana

și Casa de Economie
Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Frații Renner & Co

S. A. - Fabrica de Pielarie Cluj.

Este cea mai mare și mai modernă
instalație pentru fabricarea măfuri-
lor de pielărie. Produsele ei concu-
rează cu cele mai bune și mai efține
produse străine. **Fabrica de pielărie,**
incălțăminte și curele de trans-
misțiuni. Sucursale și reprezentanți în
toate orașele mai însemnate din țară.

BEREGSZÁSZI & SZARKA

pregătesc cele mai noi și elegante

GHETE,

CLUJ, CALEA VICTORIEI No. 38.

CROITOR
pentru
DOMNI

LOUIS

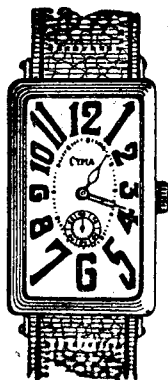
M. Simon

prăvălie de **STOFE**
engleze și din țară

CLUJ, str.
N. IORGA
No. 11.

Cele mai noue modele Vieneze de pălării
pentru dame să află la

Ragányi Józsefné Cluj,
Strada Nicolae Iorga (fost Strada Jókai) No. 6.

Fenyő & Braunfeld

Mare magazin
de Bijouterii

Cluj, Piața Unirii 9.

Telefon 350.

Doamnele noastre să sprijinească industria româ-
nească. Ce se poate dela români, nimic dela străini.
Cereți și vă ve-ți convinge, că salonul de modă

„VENUS“

CLUJ, STRADA MEMORANDULUI No. 13.
execută prompt și convenabil orice gen de croiuri pentru dame.

M. NEUMANN

Mare magazin de costume
pentru bărbați și băeți
Cluj, Piața Unirii 14.

Toată elita Clujului cumpără de
CRĂCIUN lucrurile necesare dela

„Economia din Lona“

unde se vinde cu prețuri reduse.

Cluj, Piața Unirii 1.

Seminarul de drept

Dr. Mureșian.

TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

RÓZSA Drogeria Mare și Fabrica chimica S. A.
Cluj, Prăvălia Engrou Cal. Reg. Ferdinand 70.

Detail: Piața Unirii No. 28.

Chemicalii, Specialități pentru Far-
macii. Specialități pentru cosmetică.

Clișeurile Evoluției le pregătește
Zincografia „MINERVA” S. A.
 Cluj, Strada Regina Maria No 1.

Alexandru Taub

Magazin de mode pentru domni
 Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

Fabrică de spalat cu vapori
„Kristály”
 Telefon: Nr.
500
 Văpsește și curățește.

„SFINX”
 CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.

Cel mai bun, cel mai elegant și cel mai modern atelier de fotografat.

TRISKA J.

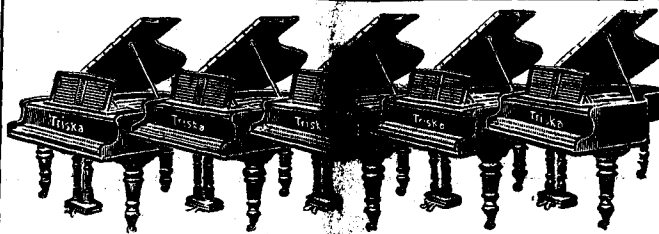
Acoardă, repară și transportă pianе conservatorului, operei și tuturor institutelor de stat. ...

Piane se dau cu chirie.

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal,

C
L
U
J

C
L
U
J

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal.

Str. Saguna No. 18.

Au sosit in mare cantitate pianе și pianine din fabricele Pörster, Wirth, Hoffmann și Stingl. ...

Piane se dau cu chirie.

BCU REGELE
PĂLĂRIILOR
 CLUJ.

IULIU MUȘȘA

cel mai mare magazin.
 Coafer de teatru și Dame

Str. Memorandului 10.

Cea mai veche instituție de asigurare din România-Mare
 Primește asigurări contra incendiului, contra furtului prin spargere etc. —
 Asigurări mai departe pe viață, cu prețurile celem convenabile.

„Transilvania”

Agentura generală Cluj, Piața Cuză Vodă 13.

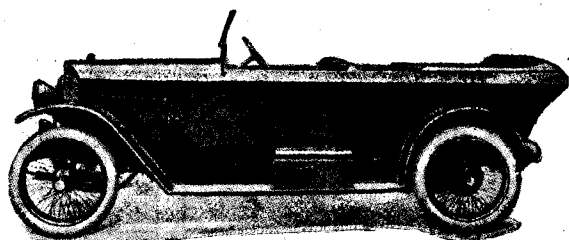
croitor
 pentru
 domni

Ștefan Fanta
 Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

SIMON SOLE și FIUL

Prima fabrică transilvăneană de sigile de cauciuc și atelier de gravură

CLUJ, STR. N. IORGA 2. - Telefon 5-82.

Automobile, cauciucuri accesorii

EMIL BLAGA CLUJ,
 Piața Ștefan cel Mare 7
 Telefon: No. 270.